DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2022.8.4
УДК 347.78

Ірина Іванівна ***ЄФРЕМОВА***
к.ю.н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4831-508X
e-mail: efrem.irina@gmail.com

Микола Миколайович ***ТЕРЕЩУК***
к.ю.н., старший викладач, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0772-9975
e-mail: tereschuk2004@ukr.net

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЗАСУДОВИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

У статті проведено аналіз проблемних реалізації права на захист шляхом застосування позасудових засобів. Досліджено особливості розмежування судової та позасудової форми захисту приватних прав. Акцентовано увагу на проблемах реалізації права на самозахист, переговори та медіацію як засобу захисту порушеного приватного права. Визначено особливості правового регулювання та відсутності такого позасудових способів захисту приватних прав для ефективного захисту цивільних прав шляхом мирного врегулювання спорів (конфліктів) у позасудовому порядку.

Ключові слова: *позасудовий спосіб захисту цивільних прав, самозахист приватного права, переговори, медіація*

ВСТУП

Право на захист є однією із основних правомочностей суб'єктів цивільних правовідносин, оскільки складається із гарантованої державою можливості застосування управомоченою особою заходів спрямованих на відновлення порушеного права і попередження дій, які спрямовані на порушення, невизнання або оспорювання цивільних прав.

Визначення правомочності на захист у ст. 15 Цивільного кодексу України (ЦКУ) спрямовано на усунення порушення права та вплив суб'єкта цивільних правовідносин на забезпечення реальної реалізації цивільних прав. Так, законодавчо визначено механізм забезпечення захисту прав та інтересів учасників цивільних правовідносин, встановлюючи структуру взаємовідносин суб'єктів і певних правил поведінки, визначаючи можливість і способи захисту цивільних прав в разі їх порушення, оспорювання або невизнання.

Реалізація визначеної можливості на захист прав, свобод та законних інтересів учасників цивільних правовідносин, а також забезпечення дотримання іншими особами цивільних прав та інтересів входить до змісту обов'язків практично всіх органів влади. Безумовно, особливе місце в системі засобів захисту цивільних прав займають суди, оскільки саме вони є потужним важелем та ефективним способом здійснення такого захисту. Однак судовий засіб захисту приватних прав є достатньо складним і тривалим процесом, що може значно затягнути вирішення спору (конфлікту) учасників цивільних правовідносин.

Зрозуміло, що кожна особа має право на звернення до суду за захистом своїх цивільних прав, сподіваючись на справедливий розгляд справи, і використання примусової сили держави, що буде сприяти реальному виконанню судового рішення. Слід зазначити, що в Європейській доктрині захисту приватних прав особливо наголошується на зобов'язаннях сторін цивільних та господарських спорів вжити усіх необхідних заходів, перед тим як чітко зрозуміти, що передача спору на розгляд суду є невідворотною, оскільки сторони вичерпали усі можливі способи позасудового врегулювання спору.

Конституція України також містить у ч. 3 ст. 124 положення, яке зазначає, що «законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору» [1]. Однак чіткого поняття та механізму досудового (позасудового) врегулювання спорів на даний час у нормах процесуального і матеріального права так і не визначено. Встановлення різних способів захисту цивільних прав дає учасникам цивільних правовідносин право на власний розсуд обрати той спосіб захисту, який може сприяти швидкій реалізації права на захист, відновлення та визнання цивільних прав та інтересів.

Проблеми реалізації права на захист цивільних прав та інтересів за допомогою позасудових способів захисту були предметом досліджень таких науковців, як Л.В. Діденко, С.Ф. Домбровський, Н.В. Іванюта, В.А. Кройтор, В. Посполітак, В.В. Рєзнікова, В.Д. Чернадчук.

МЕТА роботи – дослідження проблеми застосування системи форм і способів позасудового вирішення цивільно-правових спорів (конфліктів) шляхом виконання аналізу теоретичних та практичних аспектів, що ускладнюють на даний час ефективність реалізації права на захист усіма способами досудового врегулювання спорів (конфліктів), що виникають у реалізації учасниками цивільних правовідносин своїх правомочностей.

РЕЗУЛЬТАТИ

Реалізація суб'єктом цивільних правовідносин свого права на захист є прямим приписом цивільного законодавства, що проявляється у наданні особі, яка вважає свої права порушеними, невизнаними або оспорюваними, можливості застосувати способи захисту,

© І.І. ЄФРЕМОВА, М.М. ТЕРЕЩУК, 2022

визначені законом або договором. Швидке та ефективне відновлення або визнання права залежить від того, який спосіб захисту обирає особа, права якої порушено.

А. Штанько визначає, що в сучасній доктрині цивільного права існує три теорії, на основі яких ґрунтуються вчення про захист цивільних прав та охоронюваних законом інтересів: «теорія функції», – яка розглядає захист права як загальну функцію цивільного права, що здійснюється шляхом застосування судами або іншими компетентними органами будь-яких цивільно-правових санкцій; «теорія заходів», – де захист визначається як передбачена законом система форм і способів для боротьби з правопорушеннями, як можливість застосування спеціальних заходів, передбачених законом для боротьби з правопорушеннями, за допомогою державного примусу для забезпечення недоторканності права та ліквідації його порушення; «теорія діяльності», – в якій захист розглядається як діяльність уповноваженого чи компетентного органу з усунення перешкод на шляху здійснення суб'єктами своїх прав, як діяльність уповноваженого або компетентних державних чи громадських органів із застосування до правопорушника правоохоронних заходів державно-примусового характеру (заходів відповідальності або заходів захисту), спрямованих на визнання чи відновлення оспорюваного або порушеного суб'єктивного цивільного права, що здійснюється у межах лише охоронних правовідносин [3, с. 149].

Враховуючи зазначені теорії, які визначають зміст захисту цивільних прав, можливо визначити, що захист цивільних прав визначається як дії, спрямовані на попередження, припинення порушення прав або відновлення порушених прав фізичних та юридичних осіб (саме в цьому виражається функція захисту приватних прав). Засоби захисту виражаються у системі способів захисту суб'єктивних цивільних прав, якими є закріплені законом матеріально-правові засоби примусового характеру, за допомогою яких провадиться відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав і вплив на правопорушника.

Як діяльність, захист цивільних прав має здійснюватися відповідно до принципів цивільного законодавства, а саме із дотриманням вимог справедливості, добросовісності, розумності.

Вираження захисту цивільних прав як функції відновлення права, як засобів захисту та як діяльності в сукупності забезпечують реалізацію права на захист суб'єктами цивільних правовідносин.

Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів здійснюється в передбаченому законом порядку, тобто за допомогою застосування належної форми, засобів і способів захисту. Деякі дослідники під формою захисту цивільних прав та законних інтересів розуміють певний порядок захисту таких прав, який здійснюється тим чи іншим юрисдикційним органом залежно від правової природи його порушення. Говорячи про форми захисту визначають судову та позасудову форми захисту приватних прав та інтересів.

У разі обрання особою судової форми захисту, відповідно до ст. 16 ЦКУ суд забезпечує захист осіб, права й охоронювані законом інтереси яких порушено або оспорюються, шляхом здійснення провадження у справах. Водночас суд має встановити наявність в особи суб'єктивного права або охоронюваного законом інтересу, про захист яких особа звернулася до суду, адже на звернення до суду за захистом наділена особа у разі порушення, невизнання або оспорювання саме її прав, свобод чи інтересів, а також у разі звернення до суду органів та осіб, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб або державні та суспільні інтереси.

Також суд з'ясовує наявність чи відсутність факту їх порушення або оспорення, і відповідно ухвалює рішення про захист порушеного права або відмовляє у захисті, встановивши безпідставність та (або) необґрунтованість заявлених вимог [2].

Зараз довіра до судового способу захисту цивільних прав та інтересів надзвичайно низька. Надмірна завантаженість судів, постійне реформування судової системи все більше зумовлюють необхідність поступового відходу від традиційного вирішення спорів у порядку цивільного судочинства.

Однак встановлення у ст. 124 Конституції України зазначає лише про той факт, що «законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору». На сьогодні тільки стосовно деяких питань у порядку вирішення господарських спорів передбачено обов'язок досудового врегулювання. У цивільно-правових відносинах обрання способу правового захисту, зокрема і досудового врегулювання спору, є правом, а не обов'язком особи, яка добровільно, виходячи з власних інтересів, його використовує. У переважній більшості закон не встановлює обов'язок досудового врегулювання спору оскільки це могло б обмежити реалізацію права на судовий захист.

Позасудова форма захисту цивільних прав визначається можливістю обирати серед кількох несудових (неюрисдикційних) способів вирішення спорів серед визначених засобів захисту приватних прав. Однак слід зазначити, що у законодавстві відсутнє визначення поняття «позасудовий засіб захисту цивільних прав», але серед науковців переважає розуміння таких засобів, як майже формальні процедури врегулювання спорів, які здійснюються без залучення до вирішення суперечок між сторонами суду.

Перелік способів захисту цивільних прав (наведено у ст. 16 ЦКУ) визначає способи захисту судом. Однак даний перелік не є вичерпним, оскільки визначено, що інші способи захисту можуть передбачатись договором. Аналіз наявної правозастосовної практики свідчить, що передбачених чинним законодавством способів захисту недостатньо для повного та всебічного захисту прав суб'єктів цивільних правовідносин. На жаль, у законодавстві неможливо передбачити всі необхідні способи захисту прав суб'єктів приватних правовідносин, оперативно забезпечити закріплення способів захисту прав в законах. В умовах швидкого розвитку економічних, матеріальних відносин практично складно передбачити всі можливі відносини та ситуації, що можуть виникнути, деякі з них взагалі можуть бути унікальними та поодинокими, а внесення змін до законів, що будуть передбачати спосіб захисту лише для декількох справ не має сенсу [4].

Серед основних способів позасудового вирішення цивільних спорів (конфліктів), які не потребують чіткого дотримання норм процесуального права визначають: самозахист, переговори та медіацію.

Стосовно такого способу позасудового вирішення спору (конфлікту), як самозахист, слід зазначити, що він є ефективним способом захисту приватного права, однак обмежується часом на його застосування. Так, П.Д. Гуйван визначає самозахист як якусь активну дію, а будь-яка дія має своє існування у часі, тож важливим є визначення цієї дії як відносно часу вчинення інших дій, так і тривалості суб'єктивного права на самозахист [5, с. 43]. Так, самозахист, як спосіб захисту цивільного права, починається в момент посягання на суб'єктивне право, саме в момент правопорушення, однак в окремих випадках він також можливий і до початку такого посягання. Отже, тривалий термін для самозахисту не передбачений, а саме порушення може бути виявлено значно пізніше, особа може очікувати виконання обов'язку, сподіватись на добросовісність зобов'язаної особи, а час сплине. У підсумку, самозахист, як спосіб захисту цивільних прав, може бути застосований у разі безпосереднього порушення або загрози порушення суб'єктивного права.

У разі порушення зобов'язальних правовідносин, за відсутності їх забезпечення, у разі порушення вимог законодавства з дотримання письмової форми договору, у разі звернені до суду буде досить складна процедура доказування факту існування зобов'язання та його порушення в умовах залучення значної кількості свідків. Однак сторони зобов'язальних відносин, укладаючи договір бажали настання правових наслідків, але в силу певних обставин, можливо також в порушення принципу добросовісності одна із сторін допустила порушення взятих на себе зобов'язань. Для відновлення довіри кожної із сторін, задля збереження стосунків, ділової репутації сторони можуть застосувати такий вид позасудового способу вирішення спору (конфлікту) як переговори.

У ЦКУ не міститься такого засобу захисту цивільних прав, як переговори, однак саме переговори виступають способом досудового (позасудового) врегулювання спорів (конфліктів).

У своїй суті переговори є інформаційно-комунікативною домовленістю сторін для вирішення конфлікту. Саме під час переговорів сторони, між якими виник спір, мають можливість домовитися про те, як врегулювати конфлікт, а також на взаємовигідних умовах скоординувати спільні дії та проконтролювати умови виконання.

У переважній більшості випадків переговори виступають найбільш доступним і ефективним позасудовим способом вирішення цивільно-правового спору (конфліктів), що не потребує значних фінансових витрат і не становить жодного ризику для сторін, а також, що є важливим, ініціюються самими сторонами. Саме переговори є першим кроком на шляху примирення сторін та захисту порушеного, оспорюваного чи невизнаного права.

С.В. Васильєв зазначає, що «переговори є самостійним, незалежним у своєму регулюванні та існуванні від судової системи. Він характеризується великим ступенем диспозитивності з мінімальним втручанням з боку держави. Роль останньої зводиться до офіційного визнання позасудової системи альтернативного вирішення правових спорів і забезпечення належних умов її функціонування»[4, с.27].

Однак проблема у застосуванні переговорів полягає у тому, що:

1. Переговори є суто добровільним процесом, але тоді коли конфлікт має тривалий характер, переговори можуть закінчитись, так і не почавшись.

2. Кожна зі сторін переговорів у будь-який час, на будь-якому етапі має право відмовитись від проведення переговорів та звернутися до суду або скористатися іншим видом позасудового (досудового) вирішення спору.

3. У разі досягнення спільного, позитивного результату проведення переговорів, сторони домовляються, яким шляхом будуть оформлені результати узгодженого вирішення спору, про що укладається відповідний (усний або письмовий) правочин. У такому правочині сторони можуть визначити умови виконання досягнених домовленостей та встановити відповідальність за їх порушення. Однак якщо не буде правочин посвідчений нотаріально, виникає ризик його невиконання.

4. У разі невиконання умов домовленості, досягнутих за спільними взаємовигідними, як думали сторони, результатами переговорів, кожна із сторін має право звернутися до суду за захистом порушених, оспорюваних, невизнаних прав або звернутись за іншим видом досудового вирішення спору (наприклад, звернутись до третейського суду).

Так, переговори, хоч і визначаються як ефективний спосіб позасудового вирішення спору у захисті цивільного права та інтересу, залишається ризик невиконання, або неповного виконання досягнутих домовленостей, що може, зі свого боку, затягнути процес захисту порушеного права у часі.

Також слід зазначити, що в укладенні договорів сторони зобов'язальних правовідносин не завжди включають у зміст договору інші способи вирішення спорів, окрім судового. Однак все частіше учасники договірних відносин можуть включити у зміст договору розділ «Інші положення договору». Такий розділ все частіше включається у структуру типових договорів, які затверджуються відповідними державними органами для окремих видів договірних правовідносин. Як правило, у розділ «Інші положення договору» включають пункти, які регулюють порядок вирішення спорів, застосування форс мажорних обставин тощо. Святослав Святюк наголошує, що аналізуючи умови типового договору на етапі його підписання слід детально приділити увагу порядку вирішення спорів, оскільки цей порядок може містити умови досудового врегулювання спору; досудове врегулювання спору спрямоване на вирішення поза межами суду розбіжностей між сторонами по договору з метою економії часу та досягненню бажаного для сторін результату [7].

Також вирішення спорів шляхом переговорів у порядку досудового (позасудового) врегулювання спору (конфлікту) з метою захисту порушеного права, відповідно до структури змісту договору, можуть мати т.зв. «заключні» положення, які також спрямовано на визначення порядку врегулювання спорів, застосування

обставин непереборної сили як підставу для звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язань за договором, що особливо стало актуальним під час дії карантинних обмежень та особливо актуальним стало з 24 лютого 2022 р. у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні.

Відносно новим позасудовим способом захисту приватних прав шляхом вирішення цивільних спорів (конфліктів) є медіація. 16 листопада 2021 р. медіацію визнано на законодавчому рівні, оскільки Верховна Рада України прийняла Закон України «Про медіацію». Відповідно до п. 4 ст. 1 «медіація – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [8].

У зарубіжній практиці медіація є досить поширеним засобом захисту приватних прав, в деяких країнах, Англія і Уельс, Італія, Німеччина (у деяких категоріях справ) попереднє проведення процедури медіації є обов'язковою. У зверненні до суду, подаючи позовну заяву, адвокат має подати також документ, що посвідчує первинну спробу медіації. В Україні точаться дискусії з приводу необхідності запровадження медіації як обов'язкової досудової процедури задля захисту порушеного права шляхом мирного врегулювання спору (конфлікту).

У захисті порушеного права, що зумовило виникнення спору (конфлікту), переваги медіації проявляються у гнучкості процесу, швидкості вирішення спору, можливості збереження репутації, а також збереження дружніх або партнерських відносин.

У застосуванні процедури медіації сторони можуть прийти до консенсусу, однак вирішення спору може вийти за межі предмету порушеного права, шляхом зменшення вартості майна, суми заборгованості, а також можуть бути досягнуті домовленості, що взагалі не будуть стосуватись обсягу порушеного права. Це пояснюється тим, що у медіації застосовуються не законодавчі положення з наявності чи відсутності права та ознак його порушення, медіатор працює з емоціями учасників спорів. Саме у процесі медіації сторони можуть виразити свої претензії один до одного не лише щодо порушеного права, реалізуючи своє право на захист, а також може відкрити особисті образи, які могли вплинути на сам факт порушення, невизнання чи оспорювання цивільного права.

Медіація в Україні лише набирає популярності як засіб позасудового врегулювання спору (конфлікту) в процесі захисту цивільних прав. Однак наявність профільного закону не забезпечує активізацію всебічного застосування медіації як позасудового вирішення спору (конфлікту). На думку багатьох практиків лише інтеграція медіації у судову систему як обов'язкової процедури надасть можливість учасникам цивільних правовідносин на початку обрання форми захисту визначитись відносно судового способу захисту права або позасудового мирного способу відновлення порушеного права.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можливо зробити висновок, що, безумовно, судовий захист порушеного права є гарантована державою можливість прямого застосування примусової сили держави, яка дозволяє бути впевненим у виконанні стороною, яка порушила цивільні права іншої особи, виконати свої зобов'язання та (або) відновити майнові втрати.

Однак позасудові способи захисту приватних прав забезпечують не лише можливість поза судом вирішити спірні питання, а також зекономити час, фінансові ресурси, зберегти дружні або партнерські стосунки, а також вийти за межі спірного правовідношення і отримати додаткові бонуси у захисті порушеного, невизнаного або оспорюваного права.

Проблеми реалізації права на захист позасудовими способами врегулювання спорів (конфліктів) полягають у недостатньому поширенні інформації про особливості застосування кожного з видів захисту цивільних прав.

Активізація інформування учасників цивільних правовідносин про особливості самозахисту у захисті цивільного права, інтегрування медіації в судову систему України як альтернативного позасудового способу захисту приватного права, підвищення культури переговорів задля врегулювання спорів у разі порушень зобов'язальних правовідносин, значно підвищить застосування зазначених позасудових засобів захисту цивільних прав та дозволить розвантажити суди і забезпечить ефективну реалізацію суб'єктами цивільних правовідносин права на захист.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

2. Ефективний судовий захист неможливий без правильного способу захисту свого права. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/efektivniy-sudoviy-zahist-nemozhliviy-bez-pravilnogo-sposobu-zahistu-svogo-prava.html

3. Штанько А. Підходи до визначення поняття захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України.* 2016. № 2. С. 142-159.

4. Петруня В.В. Критерії способів захисту прав суб'єктів господарювання. *Юридичний вісник.* 2014. № 4. С. 307.

5. Гуйван П.Д. Часовий аспект здійснення самозахисту як способу захисту суб'єктивного права особи. Відмінність його від оперативного захисту. *Часопис цивілістики.* 2021. № 43. С. 5–14. URL: https://doi.org/10.32837/chc.v0i43.438

6. Васильєв С.В., Васильєва І.Г. Переговори як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів: питання теорії. *Цивілістична процесуальна думка.* 2016. № 2. С. 27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsprv_2016_2_8

7. Святюк С. Типові договори: на що слід звертати увагу. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/205075_tipov-dogovori-na-shcho-sld-zvertati-uvagu

8. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text

References

1. The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of 28.06.1996 № 254k/96-VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (in Ukrainian).
2. Effective legal protection is impossible without the right way to protect one's right. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/efektivniy-sudoviy-zahist-nemozhliviy-bez-pravilnogo-sposobu-zahistu-svogo-prava.html (in Ukrainian).
3. Shtanko A. Approaches to defining the concept of protection of civil rights and interests protected by law. *Scientific journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*. 2016. № 2. pp. 142-159. (in Ukrainian).
4. Petrunia V.V. Criteria for ways to protect the rights of economic entities. *Legal Bulletin.* 2014. № 4. P. 307. (in Ukrainian).
5. Huivan P.D. The temporal aspect of self-defense as a way of protecting the subjective right of an individual. Its difference from operational protection. *Journal of Civil Studies.* 2021. № 43. pp. 5–14. URL: https://doi.org/10.32837/chc.v0i43.438 (in Ukrainian).
6. Vasyliev S.V., Vasylieva I.H. Negotiations as an alternative way to resolve civil disputes: issues of theory. *Civil procedural thought.* 2016. № 2. P. 27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsprv_2016_2_8 (in Ukrainian).
7. Sviatuk S. Standard contracts: what should be paid attention to. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/205075_tipov-dogovori-na-shcho-sld-zvertati-uvagu (in Ukrainian).
8. On mediation: Law of Ukraine dated November 16, 2021 No. 1875-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text (in Ukrainian).

Iryna YEFREMOVA
PhD in Legal Sciences, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4831-508X
e-mail: efrem.irina@gmail.com

Mykola TERESHCHUK
PhD in Legal Sciences, Senior lecturer, Bila Tserkva National Agrarian University
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0772-9975
e-mail: tereschuk2004@ukr.net

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF EXTRAJUDICIAL METHODS OF PROTECTION OF CIVIL RIGHTS

Introduction. *The right to protection is one of the main powers of subjects of civil legal relations. The definition of jurisdiction in the law is aimed at eliminating the violation of the law and the influence of the subject of civil legal relations on ensuring the real exercise of civil rights.*

The purpose of the paper *is to study the problems of applying the system of forms and methods of out-of-court settlement of civil legal disputes (conflicts) by conducting an analysis of theoretical and practical aspects.*

Results. *The non-judicial form of protection of civil rights is determined by the possibility of choosing among the indicated methods of protection of private rights among several non-judicial (non-jurisdictional) methods of dispute resolution.*

This method of out-of-court settlement of a dispute (conflict), such as self-defense, is an effective way of protecting private law, but it is limited in time of application.

In order to restore the trust of each of the parties, preserve relations and business reputation, the parties can use such an extrajudicial method of resolving the dispute (conflict) as negotiations.

Although negotiations are defined as an effective method of out-of-court settlement of disputes with the protection of the rights and interests of citizens, there remains a risk of non-implementation or incomplete implementation of the agreements reached, which, in turn, may lead to delays in the process of timely protection of the violated right.

Mediation is a relatively new out-of-court way of protecting private rights by resolving civil disputes (conflicts).

When using the mediation procedure, the parties can reach a consensus, but the resolution of the dispute may go beyond the subject of the violated right.

Conclusion. *Out-of-court methods of protecting private rights provide an opportunity not only to resolve disputed issues outside the court, but also to save time, financial resources, preserve friendly or partnership relations, and also to go beyond the boundaries of a contentious legal dispute. relations and receive additional bonuses when defending an infringed, unrecognized or contested right.*

Keywords: *extrajudicial method of protection of civil rights, self-defense of private law, negotiations, mediation*